

Rapport

Tilleggsrapport om avbøtende tiltak og hensynssoner i anleggsperiodene, og råd om tilrettelegging og kompensierende tiltak for fiskemåke og hettemåke, Transittkaia, Nyhavna, Trondheim

Uavhengig konsulentrapport
til Nyhavna Utvikling AS
v/ plansjef Birgitte Strøm Kahrs

Rapporten er utarbeidet av BRAINS Media
Tor Bollingmo, biolog (Cand. real.)

BRAINS Media
org.nr. 986 515 526 mva
Kontor: Pirsenteret, Havnegata 9
Post: Bynesvegen 789, 7070 Bosberg
mob. 905 05 409
tor.bollingmo@brains.no

Innhold	Side
1. Sammendrag	3
2. Innledning og oppdrag	4
2.1. Materiale og metode	4
3. Oppdatert faggrunnlag for fiskemåke	5
3.1. Bestandene i Trøndelag	5
3.2. Viktigste hekkeområder ved Trondheimsfjorden	6
3.3. Hekking i byer og tettsteder	7
3.4. Hekkebestanden i tiltaksområdet	7
3.5. Ungedødelighet på havna og i byområdet	9
4. Oppdatert faggrunnlag for hettemåke	10
4.1. Bestandene i Trøndelag	10
4.2. Hekkebestanden i og ved tiltaksområdet	12
5. Oppdatering andre arter	14
5.1. Tjeld	14
5.2. Makrellterne og rødnebbterne	14
5.3. Ærfugl og andre dykkender	15
5.4. Stokkand og andre grasender	16
6. Anleggsarbeid og konsekvenser	16
6.1.1. Avbøtende tiltak i anleggsfasen	17
6.1.2. Bygging av nye hekkepunkter	18
6.2. Hensynssoner under anleggsarbeid	18
6.3. Kompenserende tiltak på kort og lang sikt	19
7. Planforslagets konsekvenser i lys av Naturmangfoldlovens bestemmelser	20
8. Konklusjon	21
9. Referanser og nettsteder	23

1. Sammendrag

Rapporten er en oppfølging av en naturmangfoldsrapport (Mong, 2024) og innspill fra Byplankontoret og Trondheim kommunes klima- og miljøenhet. Den inneholder følgende hovedpunkter og svar:

- Det er laget oppdaterte faggrunnlag for fiskemåke, hettemåke og noen andre arter. Antall fiskemåker og hettemåker på Nyhavna utgjør en liten del av bestandene i Trondheimsfjorden.
- Anbefalt hensyn til hekkende hettemåke på Dora II under anleggsarbeidet på Transittkaia: Hensynssone på 100 m i tiden 1. april – 31. juli for rivnings- og grunnarbeider, samt for bygging av de ytre strukturene. Ingen spesielle hensyn resten av året eller for arbeid inne i byggene.
- Anbefalt hensyn til hekkende fiskemåker: Ingen eksakt hensynssone. Som forebyggende tiltak anbefales at alt gammelt reirmateriale fjernes fra takene langs Transittkaia i løpet av vinteren. Fjerning av nytt reirmateriale må gjøres i tiden før egglegging, med hjemmel i dispensasjon fra Miljødirektoratet.
- Anbefalt tiltak for fiskemåke, Transittkaia: Det kan innledes forsøk med bygging av kunstig måkekoloni ytterst på Transittkaia før anleggsarbeidene starter, eller fortrinnsvis etter at byggearbeidene er fullført. Treffsikkerheten i forhold til å tiltrekke tidligere hekkfugler fra Transittkaia er usikker.
- Dødeligheten på måkeunger både i byen og på havna er så høy, at det er et saklig argument for å begrense bestanden av hekkende fiskemåke i disse sentrale områdene. I det minste bør det ikke settes i verk målrettede tiltak for å øke bestanden.
- Framtidige takarealer: Fiskemåka plasserer reiret med god utsikt til omgivelsene og på kanter med god støtte for reirmaterialet. Glatte og bratte tak reduserer sjansen for etablering av nye måkepar.
- Folk flest må akseptere noe tilstedeværelse av fugler og dyr i nærmiljøet, spesielt i et havnemiljø.
- Planforslaget ivaretar registrert naturmangfold i henhold til Naturmangfoldlovens bestemmelser når de foreslåtte avbøtende tiltakene gjennomføres. Det er gjennomført nødvendig forarbeid og opparbeidet nødvendig kunnskapsgrunnlag for å unngå unødige konsekvenser for truede arter.
- Overvåking underveis: Årlig opptelling av reir og produserte måkeunger av begge arter anbefales gjennomført. Bestandene på Munkholmen og Tautra har også relevans for situasjonen på Nyhavna.
- Spørsmål rundt overvåking og videre oppfølging av situasjonen for måkene, inkludert arbeidet med en «måkestrategi», har ingen direkte betydning for reguleringen av Transittkaia.

2. Innledning og oppdrag

Kommunedelplanen for Nyhavna ble vedtatt i 2016 og skal ligge til grunn for en fullstendig omforming av det gamle havneområdet. Utviklingen skal foregå etappevis over en periode på rundt 20 år. Planlagt byggestart på det første området (Transittkaia) er 2026, forutsatt at reguleringsplanen vedtas i 2025.

Planene for Nyhavna legger til grunn at området skal bli en blå og grønn, tilgjengelig og fleksibel bydel. I dokumentet "Bærekraftstrategi for Nyhavna Utvikling 2023-2026" tas det konkret utgangspunkt i FNs bærekraftsmål 15, som blant annet målsetter å iverksette tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og verne truede arter og forhindre at de dør ut.

To rødlistede fuglearter har etablerte hekkebestander på Nyhavna. Fiskemåke er på nasjonal basis klassifisert som sårbar (VU) og hettemåke som kritisk truet (CR). Etter utarbeidelse av en Naturmangfoldsrapport (Mong 2024) har Byplankontoret og kommunens klima- og miljøenhet spilt inn behov for tydeliggjøring av en hensynssone rundt det viktigste hekkeområdet ved Dora II, og muligheter for alternative hekeplasser for fugl som fordrives fra Transittkaia. Klima- og miljøenheten mener dessuten at anleggsarbeid i hekketiden for hettemåke (langs en betongvegg på Dora II) ikke må pågå nærmere kolonien enn 250 meter.

Nyhavna Utvikling AS og samarbeidende arkitekter har bedt om en uavhengig vurdering av forhold knyttet til avstandssoner under anleggsarbeid, tilrettelegging for hekking og andre avbøtende tiltak. BRAINS Media v/Tor Bollingmo har fått dette oppdraget i en avtale av 24. februar 2025. Arbeidet skal leveres 14. mars 2025.

Mer detaljert er bestillingen slik:

Behandle aktuelle anmerkninger rundt avbøtende tiltak og hensynssoner.

Det er behov for en uavhengig vurdering av avstander og anbefalinger (avbøtende tiltak) som prosjektet kan ta utgangspunkt i ved utforming av kart og bestemmelser.

Anmerkningene (fra Byplankontoret og kommunens miljøenhet) gjelder:

- Rødlistede fuglearter i bygge- og anleggsfasen.
- Plan for ivaretagelse av naturmangfold før bygge- og anleggsfasen.
- Sikre at takmiljøet på bebyggelse kan brukes til hekking, og ikke åpne for takterrasser som vil komme i konflikt med hekkebestanden.
- Sikring av hekking henholdsvis for fiskemåke og hettemåke.
- Spesifikasjon av hensynssoner (antall meter fra hekefugl).
- Tilrettelegge for hekkende måker i områder og på bygninger der konfliktnivået vil være lavt og kombinere dette med tiltak for å hindre hekking på bygninger der konflikten vil være større.

Vurdere forhold knyttet til Naturmangfoldlovens §4 og §5

Betydning av tap av hekeplasser for fiskemåke som følge av transformasjonen, og muligheter for kompensierende tiltak for fiskemåke over tid.

2.1. Materiale og metode

Tre hovedkilder er benyttet:

- Relevant materiale som finnes på Artsdatabankens nettportal Artsobservasjoner.
- Opplysninger som finnes publisert som skriftlig materiale i form av websider, rapporter eller annen litteratur.

- Oppdragstaker har dessuten tilgang til egne observasjoner og erfaringer, etter å ha bodd og vokst opp i nærområdet på Lade som ornitolog, og hatt arbeidssted i Pirsenteret (Havnegata 9) på Trondheim havn i 20 år.

3. Oppdatert faggrunnlag for fiskemåke

Fiskemåka *Larus canus* er en av våre mest kjente og tallrike fuglearter. Sommers tid er fiskemåka utbredt over hele landet, fra kysten til fjellet, med bestandsmessig tyngdepunkt i Midt-Norge. Overvåking av hekkeplassene og tellinger i trekketidene har likevel dokumentert en betydelig tilbakegang i antall fiskemåker de siste tiårene, og utviklingen har ført til at arten er blitt satt på Rødlista. Fra 2021 er den vurdert som sårbar (VU), noe som innebærer at bestandsutviklingen anses for å være negativ og alvorlig. For deler av Sørlandet har reduksjonen vært på 95 prosent, det vil si at arten har forsvunnet fullstendig fra mange tidligere hekkeplasser. Totalbestanden i Norge er vanskelig å beregne, men antas å ligge i størrelsesorden 100 000 fugler.

Fiskemåka kan samles i flokker på flere tusen fugler ved overnattingsplasser og gyteområder for fjordsild i april. Dette bildet er fra en slik kveld på Midtsand, Malvik kommune.

Foto: Tor Bollingmo.

3.1. Bestandene i Trøndelag

Trondheimsfjorden og deler av Trøndelagskysten er et kjerneområde for den nasjonale bestanden av fiskemåke. Hekkebestanden i Trøndelag kan estimeres til å ligge i området 5000 – 10 000 par, det vil si omtrent en femtedel av den nasjonale bestanden, men det finnes ingen sikre tellinger. Årlige tellinger på bestemte hekkeplasser og trekklokaliteter viser likevel en sikker tilbakegang i løpet av de siste tiårene, selv om situasjonen i Trøndelag er bedre enn andre steder i landet.

De største samlingene av fiskemåke i Trøndelag finner sted under vårtrekket i april, når fuglene flokker seg i fjæra ved gyteplassene for fjordsild eller samles på felles overnattingsplasser. De senere årene har slike større samlinger funnet sted langs strendene i Stjørdalsfjorden, på Tautersvaet og ved Kvamsholmen på Inderøy. Store samlinger er også registrert før overnatting på Selbusjøen. Noen eksempler på slike høye tall kan gi en pekepinn på bestanden (Tab. 1). I april består flokkene i det alt vesentlige av voksne fugler. (Kilde: Artsobservasjoner).

Tab. 1. Eksempler på større samlinger av fiskemåke i trekkiden i april.

Antall	Dato	Lokalitet
2840	17.04.2024	Vinge – Velvang, Skatval
2210	06.04.2024	Kvamsholman, Inderøy
2320	13.04.2023	Kvamsholman, Inderøy
1170	23.04.2022	Selbusjøen (overnatting)
1630	15.04.2022	Midtsand, Malvik
1866	26.05.2017	Tautra (hekkefugl)
2800	27.04.2014	Selbusjøen (overnatting)
8000	29.04.2012	Falstadbukta, Levanger
1600	10.04.2011	Innstrand, Ørland
2500	18.04.2010	Midtsand
2500	18.04.2009	Eidsbotn, Levanger
4000	27.04.1997	Vinge – Velvang
3000	15.04.1990	Tautra
4550	16.04.1981	Tautra
4500	11.04.1976	Storfosna, Ørland

3.2. Viktigste hekkeområder ved Trondheimsfjorden

Fiskemåka hekker over det meste av Trøndelag, fra strandsonen langs fjorden, innover dalførene der det finnes dyrket mark og til langt inn i fjellet. De viktigste forutsetningene for hekking er god tilgang på mat og hekkeplasser skjermet for predatorer. Predatorer i denne sammenheng er i første rekke rødrev, villmink, hønsehauk, vandrefalk og kråkefugl. Piggsvin og mår har også forekommet som betydelige beskatte av egg og unger hos fiskemåke (Tautra). Bestanden av rødrev er kunstig høy på grunn av menneskelig avfallshåndtering, mens villmink er en innført og sterkt uønsket fremmedart som er vanskelig å bekjempe. Fiskemåka kan fullstendig forsvinne fra lokaliteter med for høyt predatortrykk. Som forsvar mot predatorer vil måkene søke til reirplasser som ligger høyt over bakken (trær, hustak, konstruksjoner), steiner og øyer ute i vann, eller øyer som på grunn av avstand til land eller kraftig strøm er utilgjengelige for pattedyr.

Tautra har nærhet til Trondheim og er den største hekkeplassen for fiskemåke i Trondheimsfjorden. På 1960- og 1970-tallet var hekkebestanden på Tautra i størrelsesorden 2000 par og fuglene hekket over alt på bakken, både langs sjøen og på åkrene. Da øya fikk fastlandsforbindelse med en 2,3 km lang steinfylling i 1979, kom rev og mår over fra Frosta. Dette førte til et fullstendig sammenbrudd i bestandene av hekkende fugl, inkludert fiskemåke. Etter ferdigstilling av en bro med rovdyrspærre i 2003, begynte bestandene gradvis å bygge seg opp igjen. Det er ikke usannsynlig at kollapsen i antall hekkende fiskemåker på Tautra førte til en økning i takhekkende måker andre steder, inkludert i Trondheim, fordi fuglene ble tvunget til å hekke andre steder.

I dag er rovpattedyr borte fra Tautra og bestanden av hekkende fiskemåke på rundt 500 – 700 par. Den 8. juni 2024 var 800 – 1000 hekkefugler tilstede idet de første ungene var klekket. Den 30. juni samme år ble det registrert minst 1192 voksne fugler og 172 årsunger. Antall unger var trolig betydelig høyere fordi registreringen ble begrenset av ferdselsforbudet. Dette er den største kjente kolonien av fiskemåke på landsbasis idag.

Andre steder rundt fjorden hekker fiskemåke på holmer og skjær, og på hustak i byer og tettsteder. Holmer og skjær representerer relativt trygge hekkeplasser med lavt predatortrykk og god overlevelse av unger. Hekking i tettsteder fører derimot til en meget høy dødelighet av unger.

I årene 1974 – 2024 er det gjennomført periodevise registreringer av hekkende sjøfugl, inkludert fiskemåke, på de viktigste øyene i kommunene Åfjord og Osen (Torp, 2024). Tellingene viser betydelige bestandssvingninger på mange av lokalitetene; stor nedgang på noen øyer og betydelig økning andre steder. Forekomsten av mink og predasjon fra svartbak (som har økt i antall) antas å være de viktigste forklaringene på at fiskemåkene tidvis flytter til nye hekkeplasser og har flyktige og ustabile kolonier. Den 6. juni 2024 ble antall unger av fiskemåke beregnet til 2000 i områdene rundt øyværet Almenningen i Åfjord. Dette er det høyeste antallet årsunger av fiskemåke som er registrert langs kysten av Nord-Fosen i løpet av 50 års registreringer (Torp, 2024). Observasjonene viser at trendene for hekkende fiskemåker kan være vanskelige å registrere, og at utviklingen av bestandene i Midt-Norge kanskje ikke er så entydig negativ som det er skapt inntrykk av. Det trengs lengre tidsserier for å skaffe mer kunnskap om dette.

3.3. Hekking i byer og tettsteder

Hekking i byer og tettsteder skyldes i første rekke god tilgang på mat, både matavfall etter menneskelig aktivitet og en omfattende mosaikk av kortklippede plener og dyrkede områder. Fiskemåke foretrekker kortvokst vegetasjon der den lett finner meitemark og insektlarver. På fuktige morgener eller i regnvær samles store flokker fiskemåker på slike plener og jorder, og holder et svare leven ved boligfeltene til beboernes varierende begeistring.

I tillegg til mye mat finner måkene lett gode og trygge reirplasser på hustakene, der de alltid velger punkter med god utsikt og god støtte for reirene. Fiskemåke hekker gjerne i kolonier der de finner god beskyttelse, og kan enkelte ganger anlegge grupper på 20 – 50 reir på samme hustak. Parene kommer tilbake til samme reirplass år etter år, og ungfugler har en sterk tendens til å vende tilbake til stedet der de har vokst opp, når de endelig blir kjønnsmodne (et fenomen som kalles filopatri). De eldste fiskemåkene blir trolig godt over 30 år gamle (eldste kjente fugl 33 år), og er svært vanskelige å fordrive fra sine etablerte reirplasser. De viser stor toleranse for menneskelig aktivitet og bryr seg oftest lite om ulike forsøk på skremsler som pigger, plastfalker, netting og tråder (jf. foto på rapportens forside).

Det finnes likevel tiltak som kan brukes for å få fiskemåker til å flytte til andre hekkeplasser, både på kort og på lang sikt (jf. avsn. 6.1).

3.4. Hekkebestanden i tiltaksområdet

Naturforvalter Magnus Irgens ved Klima- og miljøenheten i Trondheim kommune, har i 2023 og 2024 gjennomført gode registreringer av hekkende par av fiskemåke langs Trondheim havn, inkludert Nyhavna med Transittkaia. Materialet er tilgjengelig via Artsobservasjoner. Fig. 1 viser registrerte «bymåker» langs havneområdet i 2024, det vil si reir av fiskemåke pluss hettemåkene på Dora II (se Fig. 2).

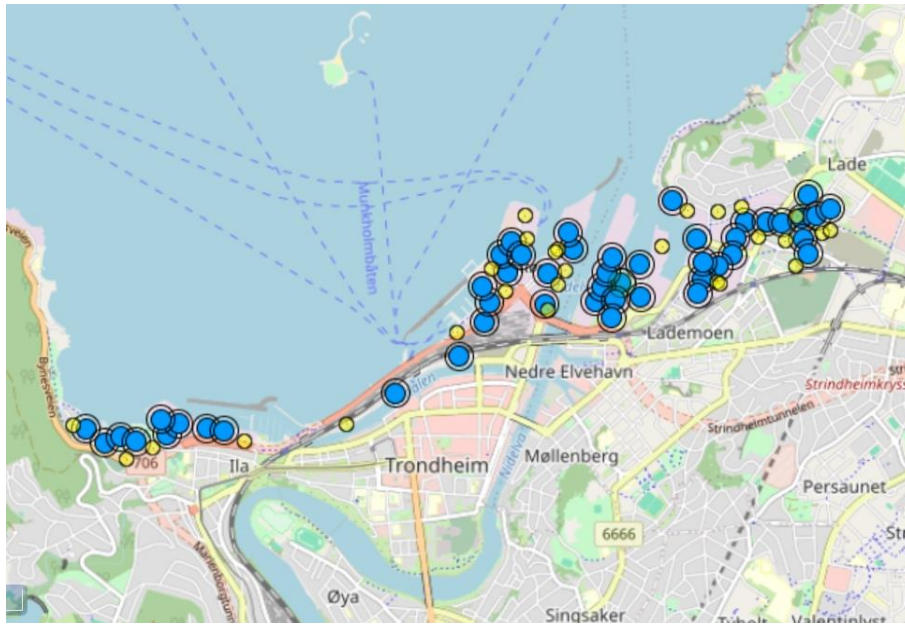

Fig. 1. Registrerte hekninger av fiskemåke langs Trondheim havn sommeren 2024, inkludert hettemåkene på muren ved Dora II. De blå punktene representerer mange funn. Registreringene er gjort av Magnus Irgens og er tilgjengelig på Artsobservasjoner.

Fig. 2. Samme materiale som i Fig. 1, men mer detaljert for Nyhavna med Transittkaia (den venstre rekken av bygninger).

Tabell 1. Antall reir på Nyhavna inkludert Transittkaia i 2023 og 2024, basert på det materialet Magnus Irgens har lagt ut på Artsobservasjoner.

Antall reir / År		Bygning
2023	2024	
1	0	Transittgata 22
18	13	Transittgata 16
-	14	Transittgata 15 (Dora II)
6	7	Transittgata 14
5	5	Transittgata 12
8	7	Transittgata 10B-C
1	1	Transittgata 6-8
-	13	Skippergata 16
10	14	Båtmannsgata 1-5
6	5	Styrmannsgata 3-4
10	10	Styrmannsgata 6 + 11
1	10	Kobbess gt. 10 + 16
-	2	Kobbess gt. 2
Totalt		
66	101	

Hekkebestanden av fiskemåke på Nyhavna ble målt til 66 – 101 par i 2023 og 2024. Produksjonen av flygedyktige unger ble ikke målt. For områdene langs havna som helhet kan bestanden ligge i området 200 – 250 par (egen vurdering). I tillegg hekker en god del måker videre innover i Trondheim sentrum og i boligstrøkene rundt bykjernen. For Trondheim kommune som helhet kan bestanden av fiskemåke derfor nesten være på høyde med Tautra (500 – 700 par), men data er foreløpig ikke presise nok til å gjøre en slik sammenligning.

Første fase av transformasjonen langs Transittkaia vil berøre 39 – 47 hekkende par av fiskemåke, basert på tallene for Transittgata i Tab. 1. Noen av disse vil utvilsomt melde seg på som beboere på de nye byggene, mens andre trolig vil finne andre reirplasser i nærområdet, avhengig av hvilke tiltak som blir iverksatt.

3.5. Ungedødelighet på havna og i byområdet.

Flygedyktige årsunger kan regnes som et mål på ungeproduksjonen hos fiskemåke. Men det finnes ingen tall som kan brukes til å sammenligne ungeproduksjonen mellom ulike hekkeområder eller mellom årene. Noen presis sammenligning mellom produksjonen i Trondheim sentrum, på havna eller på lokaliteter som Tautra, er derfor ikke mulig.

Men det er et alminnelig kjent faktum at dødeligheten på unger av fiskemåke er svært høy både på havna og ellers i byen. Den viktigste dødsårsaken er biltrafikken, men de siste par årene har også rødveng og i noen grad katter blitt dokumentert som predatorer. Fra midten av juni til slutten av juli er trafikkdrepte og døde fiskemåkeunger et vanlig syn langs veiene. Spesielt ille har det vært i havneområdet, inkludert gatene på Nyhavna der det er mye yrkestrafikk. Dødeligheten rammer også

voksne fugler som lander på veiene for å plukke opp mat. Flere titalls voksne fugler drepes årlig langs Nordre avlastningsvei, ved Ila Pir og i de østlige delene av havna (egne observasjoner). I Elgeseter gate ble det sommeren 2024 observert folk som kastet mat ut i gata for å få måkene til å lande midt i biltrafikken.

De siste par somrene har det vært yngling av rødrev både på Kalvskinnet og på Ladehamneren. Revne tar et høyt antall av de måkeungene som havner på bakkeplan før de er flygedyktige. Sent en junikveld krysset rødreven gata ved Ila Pir med kjeften full av halvstore fiskemåkeunger. Rødreven er kjent for å legge opp store hamstringslagre av mat, til bruk i trangere tider og som mat for egne unger.

Dødeligheten på måkeunger både i byen og på havna er så høg, at det er et saklig argument for å begrense bestanden av hekkende fiskemåke i disse sentrale områdene. I det minste bør det ikke settes i verk målrettede tiltak for å øke bestanden. I første rekke skyldes dette hensynet til dyrevelferden, fordi både voksne og unge måker også ender opp som alvorlig skadde. Hensynet til folks irritasjon gjelder ikke like sterkt, fordi vi må tåle å ha levende dyr og fugler rundt oss. Det vil alltid være et antall hekkende fiskemåker i og rundt Trondheim sentrum.

Strategisk bør det i stedet legges arbeid i å øke antall hekkende fiskemåker på lokaliteter som Munkholmen og Tautra, og kanskje på nye, kunstig anlagte lokaliteter (se senere).

Det er gjennomført forsøk med inngjerding av fiskemåker både på bakkeplan (Torvet) og på enkelte tak, med brukbare resultater (Magnus Irgens pers. medd.). Slike tiltak er likevel ikke gjennomførbare i større skala fordi måkene hekker såpass spredt, men er positive blant annet med tanke på folks holdninger til fuglene. Nærhet til måkeungene øker empatien hos folk flest. Bestandsmessig har det mindre betydning.

4. Oppdatert faggrunnlag for hettemåke

Hettemåke *Chroicocephalus ridibundus* er en relativt ny art i norsk fuglefauna (første hekkefunn i 1867). Den har hatt en bestandsutvikling som har gått i bølger, også i Trøndelag. Etter 1950 hadde den norske bestanden vokst til mer enn 1000 par, med den største kolonien ved Østensjøvannet i Oslo (ca. 3000 par i 1987). I dag er denne kolonien borte, muligens på grunn av økende antall mink.

I 1994 ble den nasjonale bestanden anslått til 20 000 - 30 000 par. Neste grove estimat var på 20 000 - 60 000 par i 2004. I 2011 ble landets hettemåkebestand kartlagt i detalj, og antall hekkende fugler ble anslått til mellom 6800 og 8000 par. Tilbakegangen i perioden 1994 til 2011 ble estimert til 76 prosent. Senere har tilbakegangen fortsatt, spesielt rundt Oslofjorden. Hettemåka har vært fredet i Norge siden 2007. På Rødlista fra 2021 har hettemåke fått status som Kritisk truet (CR).

4.1. Bestandene i Trøndelag.

Siden 1950-tallet har hettemåka hekket på mange lokaliteter i Trøndelag, men de fleste koloniene er blitt fraflyttet etter kortere eller lengre tid (Follestad et al., 2023). Slike kolonier representerer god tilgang på mat for mange slags predatorer, som gjerne etablerer seg og yngler i nærområdet (rev, mink, kråker, hønsehauk m.fl.). Hettemåka ser ut til å ha som strategi å flytte unna slike hekkeplasser, for å redusere predasjonspresset. Slike midlertidige kolonier på til sammen flere tusen par er kjent

fra Svampan, Sørnypvatnet og Størøra (Gaulosen) i Melhus kommune, flere steder i Skaun og Orkdal, på Fosen og innover i Trondheimsfjorden (20 par på Rambergholmen, Inderøy allerede i 1965). I Forra, Stjørdal kommune, hekket hettemåka i mindre kolonier i myrtjern på 1970-tallet. I årene 1995 – 1999 var kolonien på Gaulosen 1000 – 1500 par, men fra 2000 forsvant fuglene. Da gjorde rødreven regelmessige besøk ute på Storøra. Samtidig forsvant hettemåkene også fra andre større kolonier rundt Trondheimsfjorden (Follestad et al., 2023).

I 2021 var Kvamsholman, Inderøy (45 par) og Hustadøya i Beitstadfjorden (40 par) de eneste gjenværende hekkeplassene innover i fjorden (Follestad et al., 2023).

Den viktigste kolonien både tidligere og de senere årene er likevel Måsdammen på Tautra, Frosta kommune. Også her har antall hekkende fugler fluktuert betydelig gjennom årene, og nøyaktige tellinger har vært vanskelig. Fra ca. 150 par i 1954 økte antall par til 1000 – 1500 i 1968 (Haftorn, 1971).

For årene 2005 til 2024 har en mengde observatører lagt inn sine observasjoner fra Tautra på Artsobservasjoner, men dataenes kvalitet er svært varierende. En kritisk gjennomgang av materialet gir likevel grunnlag for å danne et bilde av bestandens utvikling (Tab. 2).

Tab. 2. Høyeste rapporterte tall for voksne og årsunger av hettemåke, Tautra 2006 – 2024 (Artsobservasjoner). Kun materiale fra erfarne observatører er tatt med. Storholmen er en halvøy som ligger umiddelbart sør for Måsdammen, mens Brustadfjæra ligger på vestsida like ved. Fjæra brukes som hvileplass for fugler fra Måsdammen. * Ifølge Follestad et al. (2023) ble det opptalt 733 reir i Måsdammen ved hjelp av drone i 2022.

År	Måsdammen		Storholmen		
	Voksne	Unger	Voksne	Unger	
2024	300	90			
2023	725	80			
2022	400*	197			
2021	300	80			
2020	400	92			
2019	110	100	202		
2018	270	110	210		
2017	100	0	200	60	
2016	600	0	300		kommentar flytting, 40 reir
2015	400	63			
2014	450				
2013	500	364			
2012	900				
2011	300	190			
2010	800	270			
2009	640	70			
2008	600				
2007	400				
2006	200				

Tabellen viser et gjennomsnitt på minst 442 voksne hekkefugler i de 19 årene tallene representerer (median = 400; range 100 - 900) når fugl fra Storholmen ikke regnes med. Alt tatt i betraktning har hekkebestanden trolig vært 250 – 500 par, men det bør anmerkes at beregning av hekkefugl i Måsdammen er utfordrende fra bakkenivå.

Tab. 2 viser også konsekvensene av en hendelse som inntraff sommeren 2016. Idet hønsehauken etablerte seg i en skogklynge bare 50 meter fra Måsdammen, dro hettemåkene bort fra lokaliteten. I utgangspunktet hadde minst 600 fugler forberedt seg på hekking ved dammen denne våren, men 300 av hettemåkene flyttet ut til Storholmen. Senere denne sesongen ble 40 reir opptalt på holmen. Året etter ble minst 60 unger observert ute på denne lokaliteten. Fra 2020 var de fleste fuglene tilbake i Måsdammen til vellykket hekking. Det kan ikke utelukkes at denne episoden også førte til flere hekkefugler på Dora II og Munkholmen (se neste avsn.).

Etter kollaps i koloniene ved Oslofjorden er Måsdammen på Tautra i dag landets viktigste hekkeplass for hettemåke. Nærheten til Trondheim har trolig avgjørende betydning for de mindre forekomstene på Munkholmen og Dora II.

4.2. Hekkebestanden i og ved tiltaksområdet

Munkholmen:

Ifølge Artsobservasjoner hekket hettemåka på Munkholmen med minst 50 par fra 2004. Trolig skjedde etableringen tidligere, men de tidligere årene mangler observasjonsdekning. De fleste tellingene både på Munkholmen og Dora II er gjort av Georg Bangjord, Statens Naturoppsyn.

Tab. 3 viser resultater av ikke-standardiserte opptellinger av hekkefugl og unger av hettemåke på Munkholmen i årene 2004 – 2021 (kilde: Artsobservasjoner).

År	Voksne	Unger	
2021	93	50	
2020	97	78	
2019	130	37	
2018	176	57	
2017	142	30	
2016	4	3	2016-episoden på Tautra (se forrige avsn.).
2014	2	1	
2013	30	?	
2012	80	+	
2011	402	15	
2009	190	35	
2008	225	100+	
2007	2	?	
2005	60+	?	
2004	91	70	

Tabellen viser en periodevis ganske solid bestand av hettemåker på Munkholmen. Spesielt årene 2008 – 2011 og 2017 – 2019 peker seg ut som positive med hensyn både til antall voksne fugler og ungeproduksjonen. Det kan tenkes at økningen fra

2017 kan ha sammenheng med hønsehauk-episoden i Måsdammen på Tautra i 2016. Det mangler foreløpig tall for årene 2022 – 2024.

Dora II:

Ifølge de dataene som ligger inne på Artsobservasjoner (Tab. 4) ble noen få hekkefugler observert på Dora II allerede i 1983. Mer regelmessige tellinger fra 2014 (Bangjord) viser et overraskende høyt antall hekkende par. Ungeproduksjonen var god i hvert fall i 2016, men positiv også i flere av de andre årene. Det er vanskelig å si sikkert om økningen fra 2016 kan ha noe med situasjonen på Tautra å gjøre.

Tab. 4. Registrerte hekkefugler av hettemåke på Dora II (Transittgata 15) 2014 – 2017 (G. Bangjord på Artsobservasjoner) og 2023 (droneregistreringer ved M. Irgens). Påvist ungeproduksjon av ukjent omfang er markert med +.

År	Voksne	Unger
2023	48*	+
2017	108	+
2016	120	34
2015	30	+
2014	80	
1983	4	

* 24 rugende par observert med drone 31. mai 2023.

For 2024 var antallet hekkende par 29 (M. Irgens pers. medd.).

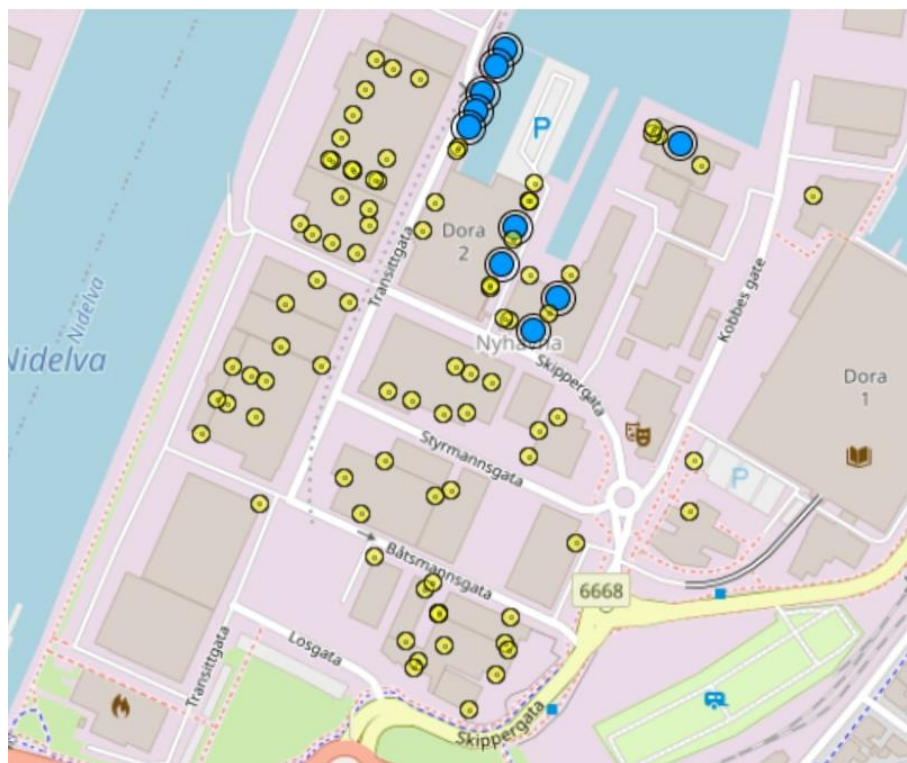

Fig. 3 Plasseringen av hettemåkekolonien med 29 reir på Dora II i 2024 (den tette rekka av blå ringer). På samme måte som i tidligere år lå reirene nærmest på rekke langs en høy betongvegg mellom Transittgata og det gamle u-båtbassenget. Kartet er laget av Magnus Irgens.

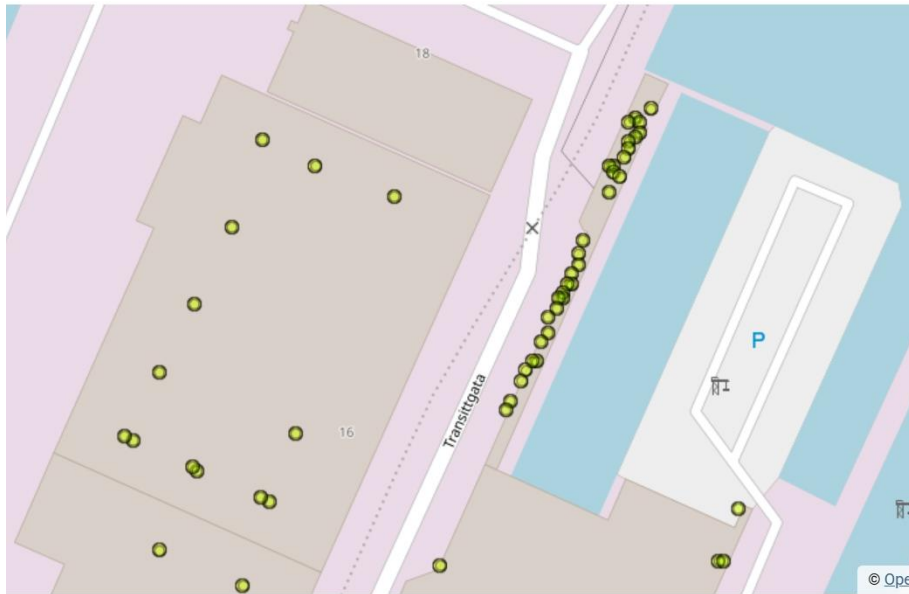

Fig. 4. Samme materiale som i Fig. 3 med en mer detaljert fremstilling av hettemåkereirene på Dora II, 31. mai 2024. De mer spredte markeringene er reir av fiskemåke.

Det konkluderes med at de omlag 30 parene på Dora II utgjør en forholdsvis liten del av den totale hekkebestanden i regionen (50 – 75 par på Munkholmen og 250 – 500 par på Tautra), men at kolonien er viktig sett i lys av hettemåkas negative utvikling over lang tid. Kolonien på Dora utgjør 5 – 10 prosent av hekkende hettemåker med nærhet til Trondheim. Det bør derfor legges arbeid i å holde kolonien mest mulig uforstyrret.

5. Oppdatering andre arter

Nyhavna med Transittkaia er et industriområde uten fullverdig naturlige habitater. Mange av de artene som er nevnt i prosjektets naturmangfoldsrapport (Mong, 2024) er helt uten relevans for prosjektet, som for eksempel bergand og lappfiskand. Det forekommer likevel noen fuglearter som bør nevnes i sammenhengen, fordi de enten har små hekkebestander eller overvintrer i noe antall i nærområdet.

5.1. Tjeld

Tjelden er den vanligste vadefuglen i Trondheimsfjorden, fordi den finner næring på de store tidevannsfjærene. Noen få par hekker på tak eller på gruskanter langs sjøen på Trondheim havn, og minst ett par har tilhold langs elvekanten på Transittkaia. Tjelden bygger ikke noe sofistikert reir, men sparker opp en grop i grusen som den pynter med noen ekstra steiner. Over tid er det fullt mulig å ivareta dette ene tjeldparet ved å lage noen partier med singel eller grus langs den framtidige elvekanten. Det er ikke nødvendig å sette i verk ekstraordinære tiltak i forbindelse med byggingen på Transittkaia.

5.2. Makrellterne og rødnebbterne

Makrellterne *Sterna hirundo* er en langdistansetrekker som ankommer Munkholmen og områdene langs Trondheim i midten av mai. Arten lever av småfisk som den fanger ved å stupe seg i vannet. Skrikene fra fiskende terner er en trivelig sommerlyd som skaper god stemning på varme sommerdager.

Voksen makrellterne på Munkholmen sommeren 2024. Foto: Terje O. Nordvik.

Fram til for noen få år siden hekket rundt 20 par makrellterne og noen få par av den beslektede rødnebbterna *Sterna paradisaea* på de store pullertene i den gamle hurtigrutehavna (dagens hurtigbåthavn). Da pullertene ble fjernet, forsvant ternene. Noen flyttet til den nye Fugleøya på Munkholmen og andre til grusfyllingene på Grilstad marina. Nylig er det også bygget en hekkeplattform for terner utenfor Værebukta, der 50 voksne terner ble sett 22. juni 2024. Den 31. mai 2024 ble det observert 98 voksne makrellterner på det nye hekkeområdet, Fugleøya på Munkholmen (Artsobservasjoner) og det antas at ungeproduksjonen var god.

Situasjonen er derfor tilfredsstillende for makrellterne i Trondheimsområdet, men arten har vist betydelig tilbakegang over lang tid på landsbasis. På Rødlista har den status som sterkt truet (EN).

Hvis det blir anlagt en hekkeplattform for fiskemåke ytterst på Transittkaia, vil det være en god idé å legge til rette for hekking også for makrellterne. Ternene er effektive voktere av sine egg og unger, og bidrar til å holde predatorer unna.

Rødnebbterna er en langt mer fåtallig hekkfugl inne i Trondheimsfjorden. Den dukker gjerne opp i lite antall i kolonier av makrellterne. Minst ett par gjennomførte vellykket hekking på Munkholmen i 2024 (Artsobservasjoner).

5.3. Ærfugl og andre dykkender

Ærfugl *Somateria mollissima* er en karakterart i Trondheimfjorden hele året, men har hatt en tilbakegang fra rundt 6000 hekkende par i 1980 til 1000 par i 2020 (Follestad et al. 2023). Mellom 10 og 20 par hekker årlig på Munkholmen.

Det er likevel vinteren som er relevant i vår sammenheng, fordi ærfuglen danner kompakte vinterflokker som beiter på blåskjell, krabber, kråkeboller og sjøstjerner langs grunt vann gjennom den sentrale del av vinteren. En slik flokk har fast tilhold på Trondheim havn. Enkelte vintre søker denne flokken næring oppover nedre del av

Nidelva, fra Ladehammeren, langs Nyhavna (noen ganger inne i havna) og videre langs Transittkaia helt opp til Bakke bro. Her tar de blåskjell fra undersiden av flytebyggene og fra loddrette konstruksjoner. Flokken kan komme opp i 200-300 fugler og viser stor toleranse overfor folk og menneskelige aktiviteter. Enkelte av fuglene er trolig gamle og meget erfarne slik at de kjenner området godt.

Vinteren 2024-2025 har ærfuglene holdt seg ved Ila Pir og ikke vært oppover i Nidelva. Årsaken kan være gode næringsforhold ved Skansen havn. Antallet har variert fra nesten ingen til 600 fordi de også bruker sjøområdene fram til Trolla, Munkholmen og Lade.

Endringene langs Transittkaia vil ikke ha noen nevneverdig betydning for ærfuglen i Trondheim vinters tid, men store endringer langs elvekanten kan kanskje ha innvirkning på veksten av blåskjell på sikt. Ærfuglen bør derfor stå på lista over arter det bør holdes oppsyn med.

5.4. Stokkand og andre grasender

Stokkanda *Anas platyrhynchos* er den mest kjente og tallrike av fuglene langs Nidelva. Både voksne og barn (familier og barnehager) finner stor glede i å mate stokkendene på Nidarø. Stokkanda er en viktig miljøskapende faktor i byen og fuglene er fullstendig harmløse i alle sammenhenger.

Stort sett finnes et mindre antall stokkender rundt omkring på Nyhavna hele året, og noen gjør hekkforsøk på de underligste steder. De kan legge egg i reir langs husvegger, i hekker og i verandakasser. Et år ruget en stokkand på fortauet innunder vinduene til møbeltapetserer Antonio Arenas i Elgeseter gate.

Det kan være et godt miljøskapende tiltak å anlegge en "fuglepark" ytterst på neset helt nord på Transittkaia. Dit kan beboerne rusle for å mate stokkender og måker. I kombinasjon med en hekkeplattform for fiskemåke og terner kunne dette bli en fin destinasjon for folk som vil oppleve fuglelivet.

Nidelva fra Nidarø til Gamle Bybro har en økende bestand av krikkand *Anas crecca* og brunnakke *Mareca penelope*. Disse fargerike artene kan også være mulige innslag i en "fuglepark" på Nyhavna.

Det er ikke nødvendig med hensynssoner eller tiltak i forhold til stokkender og andre grasender i anleggsperiodene, så lenge "fugleparken" ikke er etablert.

6. Anleggsarbeid og konsekvenser.

Det legges til grunn at anleggs- og byggearbeider vil foregå sammenhengende, sommer som vinter, over en periode på mange år. Deretter vil Nyhavna være et levende boområde med et folkeliv og næringsliv som vil ligne det vi i dag finner langs elva ovenfor jernbanebrua.

Anleggsarbeidet vil innebære tung maskinbruk, støv og støy, og hektisk transport langs ulike traséer med store og små kjøretøy, samt menneskelig ferdsel.

Antall hekkende par av fiskemåke i det sentrale tiltaksområdet representerer mindre enn 1% av den trønderske hekkebestanden, kanskje så lite som en promille. Under

telling av fiskemåker ved hjelp av drone 31. mai 2023, ble det funnet 66 hekkende par på hele Nyhavna, av dem 21 par på byggene langs Transittgata. Hvis bestanden av hekkende fiskemåker i regionen Trondheimsfjorden er på 5000 par, vil hekkefuglene langs Transittkaia representere mindre enn en halv prosent.

Det mangler nøyaktige tall over flere år på antall aktive par langs Transittkaia, men slik detaljert kunnskap er ikke nødvendig før byggestart. Overvåking av bestandsutviklingen kan følges opp med nye tellinger sesongen 2025, eventuelt også de påfølgende årene.

Det må aksepteres at transformasjonen av Transittkaia får konsekvenser for noe av hekkebestanden av fiskemåke i området, det ligger i sakens natur. Rent juridisk kan dette løses ved at tiltakshaver søker Miljødirektoratet om dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for fiskemåke for de berørte byggene. Det er i tillegg fullt mulig å gjennomføre tiltak som reduserer konsekvensene av anleggsarbeidet til et minimum.

6.1. Avbøtende tiltak i anleggsfasen.

6.1.1. Fjerning av reirmateriale, fiskemåke

Ved ankomst fra vinterkvarterene i april, bruker parene hos fiskemåke 2-4 uker på å etablere seg på reirplassene. Fuglene vil i størst mulig grad pynte på det reiret som ble brukt året i forveien. Til reirmateriale frakter måkene inn visne plantedeler og tørrgras. Selve reirskåla formes ved at fuglen sparker med bena mens den roterer. Når reiret er ferdig formet, vil det enda ta noen dager før de første eggene legges, noe varierende med vær og temperatur. I kaldt vær kan eggleggingen utsettes betydelig.

Fjerning av gammelt reirmateriale når hekketiden er over og ungene har forlatt området, krever ingen dispensasjon (jf. avsn. 7). Alt reirmateriale kan fjernes og hekkepunktene spyles, slik at det ikke er synlige spor etter hekkingen. Et slikt tiltak øker sannsynligheten for at fuglene vurderer å etablere seg andre steder i nabolaget når de vender tilbake neste vår.

Hvis fuglene likevel begynner å fly inn nytt reirmateriale i april-mai, kan også dette fjernes i god tid før eggleggingen, men da med nødvendig hjemmel i dispensasjon fra Miljødirektoratet (avsn. 7). Ved inspeksjon av takarealene og fjerning av reirmateriale hver andre til tredje dag i den aktuelle perioden, vil fuglene effektivt hindres i å starte egglegging og i stedet tvinges til å forsøke seg andre steder. Kanskje fortrinnsvis i kolonien på taket av Dora II.

Hvis rivingen av de aktuelle takarealene iverksettes etter at hekkesesongen er helt avsluttet og all ungfugl er borte fra bakkeplan, det vil si i august/september, og fullføres innen neste hekkesesong, vil ekstra tiltak med fjerning av reirmateriale ikke være nødvendig.

Skremming av måkene med flagrende plast, stålpigge eller tråder, er enten uten ønsket virkning eller i strid med hensynet til dyrevelferden. Det vil også se stygt ut og medføre dårlig omdømme for prosjektet.

6.1.2. Bygging av nye hekkepunkter

Magnus Irgens, Trondheim kommune, har spilt inn behovet for å innlede bygging av nye hekkeplattformer for fiskemåke allerede før anleggsarbeidet starter.

For måkearten krykkje *Rissa tridactyla* har bygging av såkalte "måke-hotell" vært gjennomført som vellykkede tiltak i Nord-Norge for å flytte på fuglene. Krykkja finnes ikke i Trondheimsfjorden, men lignende forsøk med kunstige hekkeplattformer for fiskemåke kan kanskje være et avbøtende tiltak over tid.

Mange steder har stokker med brett for måkereir vært satt opp med gode resultater. I Trøndelag er dette gjort med best resultat i Grønningsbukta naturreservat i Stadsbygd, Indre Fosen, der mer enn 20 par fiskemåke hekker på slike stokker. Måkene velger slike reirplasser for å unngå predasjon fra rev og mink.

Det er uklart hvor smart det er å sette slike reirplattformer langs elvekanten, fordi ungene kan bli tatt av elvestrømmen og ført ut av området hvis de havner på elva før de er flygedyktige. I tillegg bør hekkende fugl helst holdes unna området i den trafikkerte anleggsperioden. Slike forsøk bør i stedet gjennomføres når byggearbeidene på Transittkaia er ferdige og det er roligere i området.

6.2. Hensynssoner under anleggsarbeid.

Spesifisert hensynssone er kun nødvendig for hettemåke i en avgrenset tidsperiode. For fiskemåke må det aksepteres en "kostnad" fordi byggene langs Transittkaia der noen måker hekker idag, blir fjernet.

Vitenskapelige undersøkelser har vist at det vi mennesker holder på med er ganske irrelevant for fugler. De interesserer seg i første rekke for hverandre, sitt avkom, fiender blant andre fugler og pattedyr, og mat. Ungfugler lærer raskt av de voksne hva som representerer fare, for eksempel mennesker i gitte situasjoner. Men de lærer også raskt å tolke situasjoner der mennesker tilbyr mat. Biler, maskiner, båter, mekaniske lyder og industribygg tolereres i forbausende grad. Unntaket kan være geværskudd og eksplosjoner (fyrverkeri), som kan medføre felles oppflukt. Full panikk oppstår alltid ved angrep fra hønsehauk og vandrefalk, og noen ganger ved passeringer av havørn.

Den manglende responsen på støy og maskiner skyldes det fenomenet vi kaller habituering (tilvenning). Det er samme fenomen som gjør seg gjeldende når du ikke lenger legger merke til susingen fra ventilasjonsanlegg eller annen dagligdags lyd på arbeidsplassen, eller pipingen og susingen inne i hodet. Vi responderer først ved nye og uvante lyder, og støy som kan representere fare. Fugler og andre dyr er svært gode på habituering, og sparer seg på den måten både for bruk av energi og unødvendige bekymringer. Måkeflokker kan sitte i hvile tett inntil flyplasser, i havneanlegg og ved tungt trafikkerte veier, uten å respondere på all støyen. Men de tar oftest til vingene når mennesker nærmer seg.

Hekkefuglene på takene ved Transittkaia og Dora er habituert på den trafikken og de aktivitetene som foregår i området. Måkene på Dora hekker i et aktivt industriområde tett inntil båtskylingen og reparasjonsarbeidene på Selfa Arctic, metallgjenvinningen

på Nyhavna og ulike typer tung yrkestransport. Fiskemåka hekker på bygninger langs hele Trondheim havn, uten å ta nevneverdig hensyn til menneskelige aktiviteter. Tvert imot kan det virke som om aktivitetene på havna øver tiltrekning på måkene, kanskje fordi predatorer i større grad holder seg unna menneskelig aktivitet. Det var bilistene og ikke måkeparet som fikk problemer da måkene bygget reir og la egg på en parkeringsautomat ved Pirsenteret.

Det er vanskelig å gi noe eksakt metermål på hensynssoner i tilknytning til anleggs- og byggearbeider, men de foreslåtte 300 m rundt hettemåkene synes å være unødige mye. I rugetiden, fra egglegging til klekking (ca. 1. mai til 10 juni) vil 100 m rundt hovedkolonien for hettemåkene på Dora II være mer enn tilstrekkelig. Når ungene er klekt vil de voksne fuglenes binding til området og toleransen for støy være enda sterkere. Store kolonier ved Østensjøvannet og Akersvika lå i tett trafikkerte strøk.

En godt gjennomarbeidet tidsplan for arbeid med mye støy, kan bidra betydelig til reduksjon av belastningen på fuglene. Hvis riving av den bygningsmassen som ligger nærmest Dora II blir igangsatt etter 1. august, vil de siste årsungene stort sett være ute av området. Prosjektet har da hele vinteren fram til 1. april til rivnings- og grunnarbeid innenfor hensynssonen (100 m).

Med de tiltakene som er nevnt (fjerning av reirmateriale før egglegging hos fiskemåkene og god tidsplan for anleggsarbeidet ved hettemåkene), vil det meste av arbeidet med transformasjonen langs Transittkaia kunne pågå uten at det øvrige av hekkende måker blir drevet ut av området.

6.3. Kompenserende tiltak på kort og lang sikt.

Som nevnt tidligere i rapporten, vil transformasjonen av Transittkaia og endringene på Nyhavna innebære en kostnad for hekkende fiskemåker. I bygge- og anleggsperioden må antall hekkende par i området forventes å gå litt ned. For hettemåke er følgene mer usikre, fordi de vernede strukturene på Dora II ikke skal endres eller skades. Situasjonen for hettemåkene kan overvåkes ved å følge opp med nøyaktige tellinger i hekketiden, slik at justering av tiltakene kan vurderes fortløpende.

På grunn av den høye dødeligheten hos unger som havner på gateplan før de blir flygedyktige, er det ikke tilrådelig å gjennomføre kompenserende tiltak med tanke på å øke bestanden av fiskemåke i tiltaksområdet. Det mest brukte grepet for å bidra til vellykket hekking hos stedegen fiskemåke, er oppsetting av påler med brett som måkene kan plassere reiret på. Slike brett kunne tenkes montert langs elvekanten, men sjansen er stor for at måkeungene havner i ellevannet og driver ut av området.

Et alternativ kan være å bygge en inngjerdet, kunstig hekkeplattform ytterst på Transittkaia (M. Irgens pers. medd.). Det er kjent at fiskemåka gjerne hekker i havner på store pullerter og andre øyliknende konstruksjoner. Selv om en slik plattform vil ha karakter av et eksperiment, gjør det ingen skade å forsøke et slikt tiltak allerede før anleggsarbeidet settes igang. Det er ikke gitt at nettopp måkene fra Transittkaia vil ta i bruk en slik hekkeplattform, men noen av dem vil kanskje gjøre det.

Bedre ivaretagelse av hekkeplassen på Dora II og videre utvikling av mulighetene på "fugleøya" på Munkholmen vil likevel være langt sikrere tiltak både på kort og lang sikt for fiskemåka. Nesset ytterst på Transittkaia kan dessuten planlegges som en

“fuglepark” for publikum, etter modell fra det som i dag finnes ved elvekanten på Nidarø. Her kan folk mate stokkender og gråmåker gjennom vinterhalvåret, og søke nærhet til elva og fjorden.

7. Planforslagets konsekvenser i lys av Naturmangfoldlovens bestemmelser

Formålet med naturmangfoldloven er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur (Miljødirektoratet).

Forvaltningsmålene er videre nedfelt i lovens §4 og §5 slik (kilde: Lovdata).

§ 4. (forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer)

Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

§ 5.(forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet, ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Vurdering

Det er vesentlig at Nyhavna ikke er et naturområde med viktige økosystemfunksjoner. Nyhavna er en del av et utfyllt tidligere elvedelta som i 100 prosent av sitt areal er et industriområde. Betongbunkeren Dora er det dominerende industrielle og kulturhistoriske elementet i området. Derfor har bestemmelsene i Naturmangfoldloven begrenset relevans og planforslaget få konsekvenser i lys av lovens bestemmelser.

Unntaket er to rødlistede måkearter som har etablerte hekkebestander i tiltaksområdet. Slike forhold er tatt hensyn til allerede i det innledende arbeidet med Nyhavna. Det er utviklet en “Bærekraftstrategi for Nyhavna Utvikling 2023-2026” som tar konkret utgangspunkt i FNs bærekraftsmål 15, som blant annet målsetter å “iverksette tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og verne truede arter og forhindre at de dør ut”.

I tillegg er det utarbeidet en naturmangfoldsrappport (Mong 2024) og en tilleggsrapport (denne rapporten) for å utrede særlige hensyn langs Transittkaia.

Arealene utenfor Transittkaia, inkludert Dora, ligger utenfor det aktuelle planforslagets myndighetsområde. Det er likevel gjennomført en helhetlig vurdering av naturverdiene i området.

8. Konklusjon

Fiskemåke

Planforslaget innebærer permanent fjerning av reir/hekkeplasser for ca. 21 fiskemåkepar (2023) på takflater innenfor planområdet (Transittkaia).

Fiskemåka har fremdeles levedyktige bestander i Midt-Norge og rundt Trondheimsfjorden. Den langsiktige utviklingen er usikker fordi vi ikke kjenner årsakene til tilbakegangen. Men reirene langs Transittkaia utgjør en meget liten andel av den regionale bestanden, trolig mindre enn en halv prosent. Det forventes at fugl som berøres av transformasjonen flytter seg til andre steder nærområdet.

Tre paragrafer i Naturmangfoldloven er særlig aktuelle:

Aktomsplikten (§6) er nært knyttet til Kunnskapsgrunnlaget (§8), som stiller krav om at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet, så langt det er rimelig skal være basert på eksisterende og tilgjengelig vitenskaplig og erfaringsbasert kunnskap. Forvaltningsprinsippet (§15) sier blant annet at «Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås».

Ifølge Miljødirektoratet innebærer dette at:

- Når måkene har begynt å bygge reir, er det forbudt å fjerne reirene eller forstyrre dem.
- Å fjerne egg defineres som skadefelling og krever tillatelse (Viltlovens skadefellingsforskrift).
- Det er ikke lov til å flytte reir med egg eller måkeunger.

Viltforskriftens § 3-7 åpner imidlertid for at «Miljødirektoratet etter søknad eller av eget tiltak kan gi tillatelse til å iverksette uttak av vilt for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning».

Dette innebærer at tiltakshaver kan fjerne fiskemåkereir fram til egglegging, med hjemmel i dispensasjon fra Miljødirektoratet. Alt gammelt reirmateriale kan fjernes fra takene langs Transittkaia i løpet av vinteren, uten slik dispensasjon.

Hettemåke

Hettemåka har en negativ bestandsutvikling på landsbasis, men fremdeles en hekkebestand på 500 – 1000 par i Trondheimsfjorden. Kolonien på Dora II utgjør 5 – 10 prosent av hekkende hettemåker med nærhet til Trondheim (Munkholmen og Tautra), men er viktig sett i lys av artens negative utvikling over lang tid.

Hettemåka hekker ikke innenfor planområdet (Transittkaia), men kolonien ligger nær planens influensområde (Dora II). Negativ påvirkning vil bestå av støy, rystelser og ferdsel i tilknytning til byggearbeidene.

Negativ påvirkning vurderes hensyntatt med en hensynssone på 100 meter i tiden 1. april – 31. juli (s. 19), med tilhørende bestemmelse som begrenser rive- og grunnarbeider samt oppføring av ytre konstruksjon til tiden mellom august og mars. Som avbøtende tiltak ivaretar dette kravene i Naturmangfoldlovens §4 og §5. Ingen spesielle hensyn er påkrevet resten av året eller for arbeid inne i byggene.

Planforslaget og loven

Planforslaget ivaretar registrert naturmangfold i henhold til Naturmangfoldlovens bestemmelser når de foreslåtte avbøtende tiltakene gjennomføres. Det er gjennomført nødvendig forarbeid og opparbeidet nødvendig kunnskapsgrunnlag for å unngå unødige konsekvenser for truede arter, spesielt med hensyn til hettemåke og fiskemåke.

Det er i første rekke tilgangen på mat som får fiskemåka til å trives i Trondheim by. I tillegg finner de god beskyttelse ved å hekke på byens tak. Måkene gjør en viktig jobb ved å fjerne organisk søppel etter menneskelig aktivitet. Denne fiskemåka speidet etter noe å spise i parken ved Ringve museum. Foto: Tor Bollingmo.

9. Referanser og nettsteder

Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021.

Bergstrøm, R., Solvang, R. & Kristiansen, V. 2024. Resultater fra 50 år med overvåkning av hekkebestandene av sjøfugl på Telemarkskysten. Jomfruland Fuglestanjon – Bird Life Norge avdeling Telemark. 66 s

Follestad, A., Husby, M., Reinsborg, T. & Lorentsen S.H. 2023. Kapittel 9: Sjøfugl. I: Kunnskapsstatus Trondheimsfjorden. En kunnskapssammenstilling om miljøtilstanden i Trondheimsfjorden. Trøndelag Fylkeskommune. 257 sider + 99 sider vedlegg.

Haftorn, S. 1971. Norges fugler. Universitetsforlaget. Oslo – Bergen – Tromsø. XX+862 sider.

Mong, C.E. 2024. Naturmangfoldsrapport Transittkaia Nyhavna i Trondheim - utredning av konsekvenser og muligheter. Rapport 10. oktober 2024. 40 sider.

Torp, E. 2024. Bestandsutviklingen hos vannfugl på kysten av Nord-Fosen i perioden 1974 til 2024. BirdLife Norge-Rapport 2024-5. 79 s.

Nettsteder

Statsforvalteren i Trøndelag om bestandene av hettemåke:

<https://www.statsforvalteren.no/trondelag/miljo-og-klima/naturmangfold/hettemaker-i-vekst/>

Trondheim kommune og tiltak for å bedre fuglelivet i byen:

<https://www.trondheim.kommune.no/aktuelt/nyhetssaker/2024/iverksetter-tiltak-for-a-bedre--livet-for-byens-fugler/>

Artikkel i Adresseavisen om ny fugleøy ved Munkholmen:

<https://www.adressa.no/debatt/i/EweOVI/fugleoy-ved-munkholmen-er-et-spennende-prosjekt>

Lovdata, Naturmangfoldloven:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

Miljødirektoratets veileder og e-læringskurs om Naturmangfoldlovens kapittel II:

<https://www.miljodirektoratet.no/regelverk/lover/naturmangfoldloven/naturmangfoldloven-kapittel2-veiledning/>
